

Obsah

17 Vznik elektrického proud, elektrický proud v kovech	1
17.1 Elektrický proud	1
17.1.1 Podmínky vzniku	1
17.2 Elektrická vodivost kovů	1
17.3 Ohmův zákon	1
17.4 Elektrický odpor	1
17.4.1 Zapojení rezistorů	2
17.4.2 Supravodivost	3
17.4.3 Termoelektrický jev	3
17.5 Kirchhoffovy zákony	3
17.5.1 První Kirchhoffův zákon	3
17.5.2 Druhý Kirchhoffův zákon	3
17.6 Práce a výkon el. proudu	4
17.6.1 Elektrická práce	4
17.6.2 Elektrický výkon	5
17.6.3 Účinnost	5

17 Vznik elektrického proud, elektrický proud v kovech

17.1 Elektrický proud

- značka I , jednotky A (ampér)
- proud nabitých částic ze záporného konce (-) ke kladnému (+)
- domluvený směr od + k -

17.1.1 Podmínky vzniku

- přítomnost volných částic
  - volné elektrony
  - ionty
- přítomnost el. pole
  - udržení pomocí elektrického zdroje

17.2 Elektrická vodivost kovů

- přítomnost volných elektronů – nesou el. proud
- el. pole (např. baterie) – usměrňuje proud pohyb elektronů
- velikost el. proudu

$$I = \frac{dQ}{dt}$$

17.3 Ohmův zákon

- pojmenován Georgem Ohmem
- vyjádření závislosti proudu na napětí pomocí veličiny odporu

$$I = \frac{U}{R}, \quad U = IR, \quad R = \frac{U}{I}$$

17.4 Elektrický odpor

- značka R , $[R] = \Omega$ (ohm)
- související veličina – el. vodivost
  - značka G , $[G] = \Omega^{-1}$
  - $G = 1/R \Rightarrow I = GU$
- impedance – el. odpor v případě střídavého proudu
- výpočet
  - z proudu a napětí

$$R = \frac{U}{I}$$

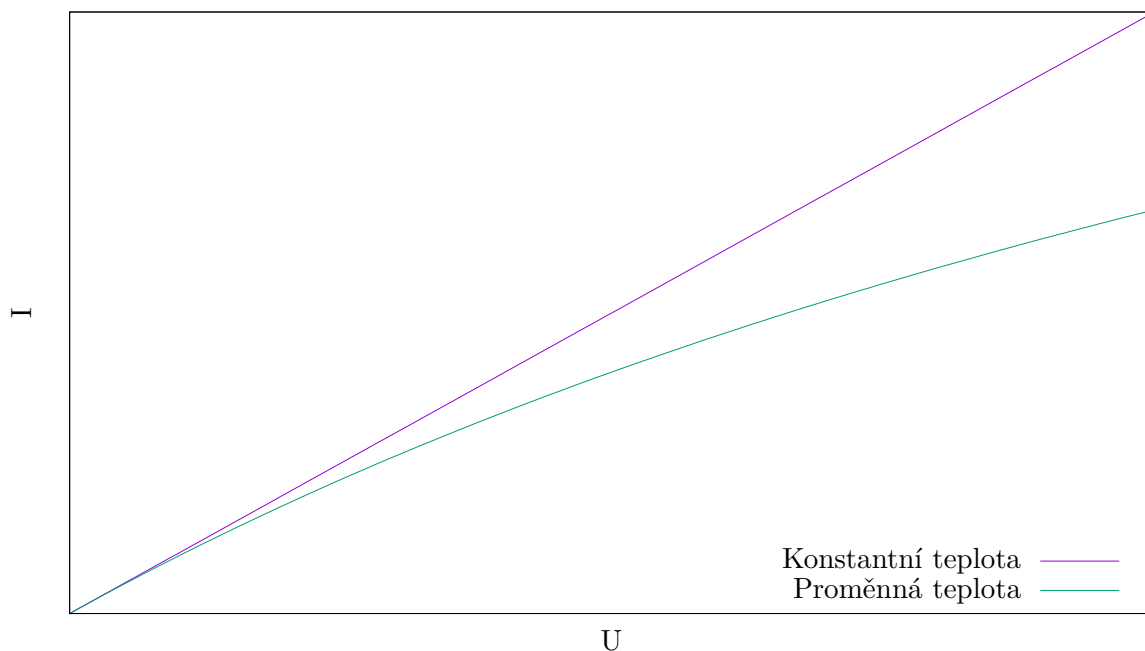
- z fyzikálních vlastností vodiče

$$R = \rho \frac{l}{S}$$

- * ρ – měrný elektrický odpor, závislý na materiálu a teplotě

$$\rho = \rho_0(1 + \alpha\Delta T)$$

- α – teplotní součinitel odporu
- * l – délka vodiče
- * S – průřez vodiče
- rezistor – el. součástka pro vytvoření el. odporu
- rezistor s proměnnou hodnotou odporu – potenciometr nebo reostat
  - reostat – měnitelný odpor, má 2 vývody – jeden konec a jezdec
  - potenciometr – dělič napětí, 3 vývody – 2 konce a jezdec

Obr. 17.1: Voltapérová charakteristika kovů

17.4.1 Zapojení rezistorů

Sériově

- proud na všech rezistorech stejný
- celkové napětí rovno součtu parciálních napětí
- celkový odpor je součet parciálních odporů

•

$$U = U_1 + U_2 + \dots = IR_1 + IR_2 + \dots$$

$$\frac{U}{I} = R_1 + R_2 + \dots$$

$$R = R_1 + R_2 + \dots$$

Paralelně

- napětí na všech rezistorech stejné
- celkový proud roven součtu parciálních proudů
- převrácená hodnota odporu je součet převrácených hodnot parciálních odporů
-

$$I = I_1 + I_2 + \dots = \frac{U}{R_1} + \frac{U}{R_2} + \dots$$

$$\frac{I}{U} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2} + \dots$$

$$\frac{1}{R} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2} + \dots$$

17.4.2 Supravodivost

- stav téměř nulového odporu
- při velmi nízké teplotě
- elektrony spojeny do párů, nesrážejí se s krystalickou mřížkou kovu
- využití – silné magnety, přenos velmi vysoké energie, magnetická levitace

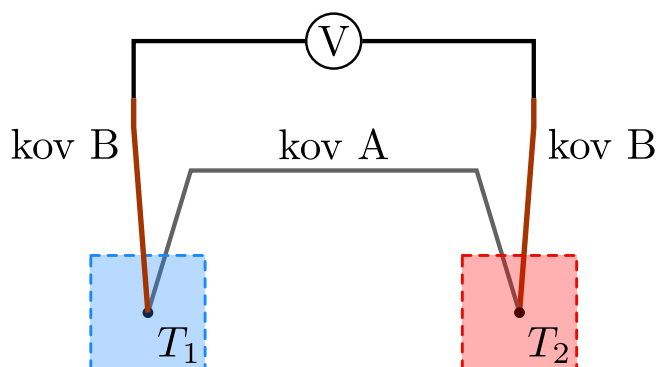
17.4.3 Termoelektrický jev

- vznik napětí při spojení dvou různých kovů a změně teploty spojů

$$U_e = \alpha \Delta T$$

– α – termoelektrický koeficient, závislý na materiálech

- zdroj elektrického napětí – *termočlánek*
- využití – měření teplot, zdroj napětí

Obr. 17.2: Zapojení termočlánu

17.5 Kirchhoffovy zákony

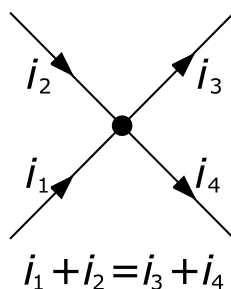
- zákony popisující elektrický obvod
- na principu zachování náboje a energie

17.5.1 První Kirchhoffův zákon

- „Algebraický součet proudů v uzlu je roven nule.“

$$\sum_{k=1}^n I_k = 0$$

- dohodnutý směr proudu
  - proud proudí do uzlu – kladný směr
  - proud proudí z uzlu – záporný směr

Obr. 17.3: Nákres proudů na uzlu

17.5.2 Druhý Kirchhoffův zákon

- „Algebraický součet napětí ve smyčce je roven nule.“ / „Součet elektromotorických napětí zdrojů ve smyčce je roven součtu úbytků napětí na spotřebičích“

$$\sum_{k=1}^n U_k = 0$$

$$\sum_{k=1}^n U_{e_n} = \sum_{k=1}^m \Delta U_k$$

- běžný případ – obvod se zdroji a rezistory

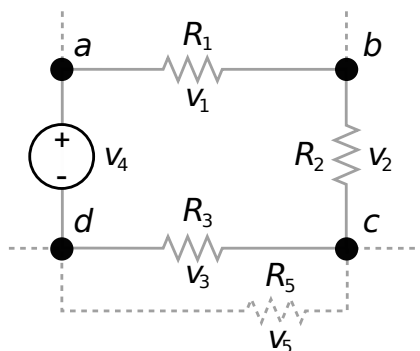
$$\sum_{k=1}^n U_{e_n} = \sum_{k=1}^m R_k I_k$$

17.6 Práce a výkon el. proudu

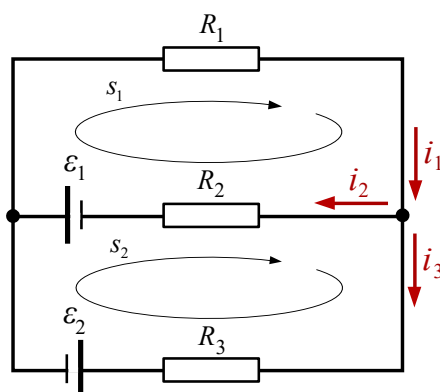
17.6.1 Elektrická práce

- značka W , $[W] = J$ (joule)
- práce vykonána elektrickým proudem
- náboj v čase
-

$$W = Qt = UIt = Pt$$

Obr. 17.4: Aplikace 2. KZ na část obvodu (na smyčku)

Obr. 17.5: Náskres KZ při řešení el. obvodů

17.6.2 Elektrický výkon

- značka P , $[P] = W$ (watt)
- práce v čase
- okamžitá práce
-

$$P = \frac{dW}{dt} = \frac{dUIt}{dt} = UI$$

17.6.3 Účinnost

- značka η , $[\eta] = \%$
- podíl skutečně využité energie z dodané energie
- zbytek ztráty – teplo, zvuk, světlo...
-

$$\eta = \frac{P}{P_0} = \frac{W}{W_0}$$

- P, W – vykonaná práce, výkon
- P_0, W_0 – dodána práce, příkon